

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“ Nar. Posl.

Preplata s poštarinom stoji 2 for., a seljake samo 1 for. za cijelu godinu. Razmjerno 1 for., a seljake 60 novč. za pol godine. Izvan Carorine više poštarina. Gdje se najto najmanje 8 seljakah to su toliki, da im list šaljemo svim ukupno pod jednim zarotom i imenom, davat čemo za 70 novč. na godinu svakomu. Novci se šalju kroz postarsku Naznačnicu. Imo, prezimo i najbližu Postu valja jasno označiti. Komu List neodažo na vrijeme, naka to javi odpravništva u otvorena pismu, za koje se naplaća nikakva poštarina, napisat izvana Zeklamacija. Tko List prima i držl, ako je pošton, ga. i plaća.

Izlazi svaki 1. i 16. dne mjeseca.

UREDNIČTVO I ODPRVNIČTVO

nalaze se

Tipograda Filij ul. C. Amati, via della Zonta, N. 7.

Pisma se šalju platjeno poštarina. Vjesti, dopisi i drugi spisi štampaju se ili u cijelosti ili u izvadku, naime prama stroj vrijednosti i smieru otoga Lista. No- podplatazi se dopisi neupotrebljuju. Osobna napadanja i čisto sukromne stvari nenalaze mjesta u ovom Listu. Priobčena so pisma itakaju po 6 novč. svaki redak. Oglasi od 8 redakah stoje 60 novč., a svaki redak svitvo 6 novčakah; ili u slučaju opštovanja po što se pogode oglašiti i odpravništvo. Dopisli se nevračaju. Uredništvo i odpravništvo, osim izvanrednih slučajevah, nedopisuju, nego putem svojih Listarica.

U Trstu 1. marča 1878.

Ima pismenih ljudi, koji su se nekoliko proslavili iznašajuć na svjetlo spomene i povjesnicu istrijansku. Ti ljudi rado pišu, da su Hrvati, naši otc, dosli u ove kraje i milom i silom — negdje za orače, negdje za olimače. Zato da ova zemlja nesimije naša biti; i smo tudjinci u njoj. Što je pitomoga, dobrog i pravičnoga, to je talijansko, što je živinskoga, slaboga i krivičnoga, to je hrvatsko. Kako su napisali ljudi, koji nepoznaju našega jezika ni starine naše, onako papagali za njimi govore i vieću deset putah glasnije. Oni si misle: Ovom zemljom gospodovali su Rimljani, pak Benećani, to je zemlja talijanska. Koj tu vjeru vjerovali neće, koj za hrvatsku stran mari, taj nesimije ni obćini u savjete, ni zemlju u sabore, ni u nikoku očitu stvar.

Nije nam moguće ovdje svu našu povjesnicu preštampati, da „učenin“ protivnikom misli razbistrimo, al nešto se itako mora spomenuti.

Naši Hrvatski otc selili su se po glavito u dva puta po Istri. Prvi put je bilo, kada su se i ostali narodi selili gori od bure i jedan drugoga pram jugu gonili, da bolju domovinu nađu. Hrvati su tražili nove zemlje uprav kako i drugi: posjeli su što je zapušteno bilo ili su oteli gdje su jaći bili. Ono vreme nije se obuklo crni kaput i rukavice, pak pitale staroga kućanina: Hoćeš li me kume? nego se je dičila pogača ciele Evrope, pa tko što ulovi, njegovo je. Samo je jedna razlika. Mnogi pridolice sjekli su i palili, pak su propali i ostanci njihovi pretočili se u rimsku krv, te odotuda postadoše Talijani. A Hrvati pokristiše se brzo i poslušashe nauku koju jih je Rim učio: da su blaženi krotki, jer će zemlju posjedovati.

Samo po toj pitomoj čudi hrvatskoj, koja nije od zanata na tudje udarala, možemo si protumačiti, da kroz tolike vjekove usred tolikih protivničkih svoj jezik još govorimo, dapače i mnogi Vlah i Či, koji su latinske krvi bili, danas hrvatski govore.

Druga je selitba hrvatska u Istru bila ono doba, kad je Turčin na iztočne i dalmatinske Hrvate udarao. Oni su pedalj po pedalj branili svoju zemlju, a kad su propali, bilo jim se je seliti. Kamo? U Istru, koju je do tri puta ljuta kuga pomorila, koja je ostala u donjoj strani bez težačkih ruku, pusta, samotna.

Danas sve pravične knjige pišu, da je velika većina puka u Istri slovenska, hrvatska. Što svaki kraj malo drugačije u govoru zavija, zato ništa; mi smo itako jedan narod. Kopran i Porečan, Rovinjac i Vodnjane svaki malo drugačije talijanski govori, vendar su svi Latini. Tako smo i mi Hrvati.

A tko ima starinske pravice na Istru? Da vam istinu kažemo, stotina gospodarah: Rimljani, njemački cesari, benetačke sinjorije, grofovi gorički, patrijarke oglejski, Frankopani, knezi od Duina itd. jer su svi ti u razno vreme tlačili Istru i gospodarili s njom. Rimljani su, brate, gospodovali i po Franckoj i po Africi i Aziji i Bog zna! kuda. Neka Italija danas reče, da je sva baština rimska njeno otačstvo, morala bi se o bok primiti s petimi mogućimi kralji.

Ako su Talijani posvem svega redi benetačke sinjorije, onda bi morali i mnogi Grka poda se spraviti, jer su Benećci prostrane zemlje u Levantu imali. Ali tako daleko starinske pravice ne sižu, jer su mnogi narodi zaslužjeni bili, a pravično je da su se oslobodili. Tko je zakoniti gospodar Istre?

Hrvatski puk za veći diel, Talijanski za manji, i njihova vladalačka kuća, pod kojom je odavna bio volovski kotar pod imenom kastavske kapitanije, pod koju su nasljedstvom prošle kapitanije i kneziže, na koju je prešlo nasljedstvo benetačke Istre po pravu oružja i Evropskoga dogovora. Komu nije pravo ni dosta, hodimo na glasove od kuće do kuće. Hrvati će glasovati za sadanjega vladaoca, jer znaju, da je on zajedno i kralj hrvatski, jer očekuju, da će bečkoj vladi puknut medju očima, i da će gledat podiči ovaj zanemareni puk, koj se je sa gospodom svojom borio od prvoga početka. To su tvrde poluge i čiste misli naše politike.

Da su naši protivnici pomirljiviji, Pazin se nebi danas službeno nazivao Mitterburg, nit bi u njem bila njemačka škola. Mi nismo prijatelji sisteme kakovom se kod nas vlada; ali od dva zla mi smo s manjim zadovoljni. Ponjmećiti će nas težu, nego li potalijaniti. Mi činimo razliku medju vladajućom kućom koju ljubimo i kojoj smo vjerni, i medju vladajućim plemenom koje nam tudjinstvo u kuću nosi. Neka naši Talijani samo jednu hrvatsku rieč zapamte, a ta je: Tko neće brata za brata, on će tudjinea za gospodara.

PAPA LAV XIII.

Sveta crkva bijaše samih 13 dana bez svoje vidljive glave, jer dočim je Pio IX. preminuo dne 7. po podne, to bje već u sriedu dne 20. izabran nasljednik mu Leo ili po našu Lav XIII.

Netom bje po starom obredu obje- van i sahranjen u crkvi svetoga Petra pokojni papa, odmah dne 18. na večer sastase se i zatvorise u papinskoj palači,

Vatikanu, crkveni stozernici iliti kardinali, da uz pripomoć Duha svetoga izaberu novoga. Od 64 živuća kardinala, zastupnika svih katoličkih naroda, unislo je u konklave iliti izborni crkveni zatvor 61, a drugi dan prispio je i kardinal patriarha Lisabonski. Odsutni bijahu kardinal Nevjorski iz Amerike, jer je još na putu, i kardinal Reneski iz Franceske, jer bolestan.

Dne 19. bijahu dva skrutinija iliti tajna pismena glasovanja i javna brojenja glasovah, pak već 20. veljače dobi kod jutarnjeg glasovanja kardinal Joakim Pecci 44 glasa, te tim ostane papom. Kardinal Pecci primio je izbor te stupio na stolicu sv. Petra, nadjenuv si ime Lava XIII. Izbor se dakle obavio neobično brzo, i čitavim katoličkim svijetom ori se danas Bogu zahvalna pjesma, što je dao svojoj crkvi novog vladara.

Lav XIII., Joakim Pecci, rodio se dne 2. ožujka 1810. u Karpinetu, gradiću negdanje crkvene države. Poteče iz vlastelinske ali ne mnogo bogate obitelji. Učio je u rimskom Kolegiju, a onda u plemićkoj svećenikvoj Akademiji, isto u Rimu, bogoslovje i crkvene zakone. Papa Grgur XVI. imenova ga 1837. godine svojim domaćim prelatom, onda papinskim delegatom u Beneventu, Spoletu i Perugia, gdje si je stekao veliko priznanje radi svoje pravednosti. Za tim godine 1843. učini ga nadbiskupom Damiate *(in partibus infidelium)* (u stranah nevjerničkih) te odpravi poslanikom u Belgiju. Poslje tri godine poslaničtva isti papa Grgur XVI. imenova ga dne 19. januara 1846. nadbiskupom Perugijskim, a dne 19. decembra 1853. Pio IX. kardinalom svete rimske crkve. Po smrti kardinala Angelisa imenova ga pokojni papa dne 21. rujna 1847. kardinalom kamerlengom, to jest komornikom.

PODLISTAK.

RAZVOD ISTRIJANSKI

(Dalje, vidi broj 4.)

I gospodin Filip Macić kruto se pregovarao i tužashe, da ti od Plomina i Kršana njemu prestupaju prek njega termeni, i s pašu i rubeži velike škode čino. I tako se na tom Kraškom ti komuni kruto pregovarahu; sudac Lavpetin i vas komun branjaše i govoraše, da gospodin Filip svojimi kmeti velike silo i pašu i rubeži mnogo napasti čini komunu plominskomu. I gospodin markez kruto branjaše komunu plominskoga, i župau Jakov i vas komun s Kršana tužashe, da im je gospodin Filip postavil nove termeni, i da ih je prisiljau, i od njih kuntradi otdisnu. I tako se ti komuni meju sobu pregovarahu i tužahu; i gospodin knez i gospoda i doželani njih upitaše: da pokaže vsake strani svoje pravice, i starce, ki znaju pravdu i razvod. I tako komun Plominski pokaza listi, ki behu pisani na let Božih 1125, v kom se uzdržashe: na

glavi toga kršanskoga poli dol k Plominu gradčić, ond su tri termini od kunfina, kožalski, plominski i kršanski. I tu pokazashe starci od Labina i Plomina, i Šumbera, i Kršana tri zlamenja na kamiki visećim nad ta dol proti Plominu, i mnogim imonjom tu okolu blizu pokazashe. I kada to vidit gospodin knez i vsa gospoda i doželani, veliko meju sobu svečashe, i tako ond odrediše, i vaspet ta zlamenja ponoviše, i tako stvoreno bi: to, kare je h Kozlaku da bude njemu; a kare je k Plominu, da bude njemu; a kare je h Kršanu, da bude njemu. Odtu idoshe poli Skalnicu po staroh zlamenjah, i Skalnicu da bude Kršanu; odtu na Sičevicu po staroh zlamenjah i vsa Sičevica da bude Kršanu, od toga dola, idoshe doželane veselo domov, da sa ond najdoshe pravi termeni od kunfina, zač se ond vazda pregovarahu meju sobu i jedno i drugo strane, mnogo škode, i rubeži činjahu, i takoje i Kršanci, i tako ond obredišo, kako je od starih prišlo, i listi njih stari potrdišvi komunu plominskomu povratise, i pripisavi je sobi shranishe. I ond vsem tem komunom oznanishe, da, ka koli stran bi prek teh termeni i razvod pasli meju Plominjani va dne, ali v noći, ona stran zapada komunu peno marku 1, soldini matih 40, arbadige marko 3. I ka koli stran bi predstavili, ali odtavili

imenovane termini i kunfina, ona stran zapada pene marak 300: gospodinu knezu Pazinskomu 100 marak; a toj gospodi 100 marak; a komunu ki bi mirno obdržal 100 marak. I pisaše listi jednoj i drugoj strani jezikom latinskim i hrvacim, a gospoda sobi shranishe jezikom namskom. I tako stvoreno bi.

Od tu idoshe naprid prek tu gospodu starci s Plomina G, a Šumbera G, ki znajahu pravdu i razvod, vsaki njih križ noseli v rukah, kažući prave termeni i zlamenja, i tako idoshe ravno po grižah od zlamenja do zlamenja, po staroh zlamenjah i termenoh jedne i druge strane, i tako ravno pridose van na jednu ravancu proti Plominu, ond najdoshe ti starci kamik zakopan, i na njem visočona dva stara križa, i tu je jedna gromača. Od tu idoshe po grižah po staroh zlamenjah, i tako k dvoru Šuberskomu, ki je bil župana Kirina iz Šumbera, ki dvor je ležashe van z griž, i tu blizu prod tim dvorcim najdoshe na jednom kamiku jedan star križ visećim, i zdola pod križ gre jedan putić, ki gre od toga dvora po dragi k Plominu prek jednih njiv. Od tu višadši *) na ravnici proti Plominu, tu je jedna gromača; od tu vaspet po grižah po staroh zlamenjah i staroh križih na kamiki

zasečeni, i tako ravno na kanton svete Trejce, i tako ond vsa gospoda počivahu. I gospodin Filip Macić govoraše od strane gospode gospodinu markezu, i komunu plominskomu: ovo jeste videli zavodi teh starac jedne i druge strane, kako su danas peljali, zato aku imate oške ke pravice, ali pisma, da biste naprid postavili, ali ste dobrovoljno na toj roti, ku jeste današnji dan obi strani storiili: ali aku imate suprot govoriti, ali vi komun labinski pokažite aku imate pravice v pismeli; ali starci ki znaju pravdu i razvod. I tako gospodin markez, i vsi zlahni, i oni dobri ljudi ki behu s njim, odstupishe s njim na stran i s njimi komun Labinski, i Plominski, i tako se velik čas svečashe, i tako vaspet pridose. I gospodin markez sam govoraše od strane komun Labinskoga i plominskoga, da vse to kako je danas peljano od teh starac, da je pravo sasto, i da su dobrovoljni, i da suproti tomu zavodu nemogu ni oto reč, zač su istinu pokazali pod rotu, ku su jure storiili, i obećali, da oto tako obdržat, kuda ti starci zavod i termeni postavie, i takoje šuberski komun rokoše, da nota s toga stupit, kako su zavazi i rotu utvrdili. I tako so jedne i druge strane tu meju sobu sjedinishe, i gospodin knez i vsa gospoda jednoj i drugoj strani oznanishe, da ka koli

*) kad su staziti.

Lav XIII. danas je čovjek u godinama, al još čvrst i krepak, suh je i visoka slasa, obraza dugoljasta i finih crtali, čela prostrana i plemenita, glasa ostra al ljubka. Hvala ga da je vrlo učen, u društvenom životu prijazan i razgovoran, a s druge strane veoma suzdržan i stroga ponašanja.

Skrotator ili brojitelj glasova kod zadnjih glasovanja bijaše hrvatski kardinal Mihailović, te on prvi u sat i pol p. p. proglasi Joakima Pecci-a papom. Odmah za tim bijaše izbor po običaju proglašen puku sa škoda sv. Petra, na što zazvonih zvana u svih rimskih crkvah. U isti dan u četiri sata i pol novi papa blagoslovi puk u crkvi sv. Petra, gdje ga je čekalo neizmerno mnoštvo naroda, pozdravljajuć ga i vičuć pred erkvom: Živio papa Lav XIII! Kruničba da će biti u nedjelju dne 3. ozujka.

DOPISI.

Iz Kopra.

Ima ljudi među naučiteljima nauke Hristove, koji ludošću proglašuju svaku borbu za narodnost. Reč bi, da jim je svejedno čovjek i ove i one narodnosti, da svakoga jednako ljube, da ljube iskrujnega svoga bez ikakve razlike kako samoga sebe. A ipak nije to istina. Upravo među njima naći ćeš najzagriženijih neprijatelja svake narodnosti, do one, kojoj oni spadaju.

U Beču ima preko 100,000 Čehah. Ti ljudi prosili su propovjedi u svojem jeziku. Pokojni bečki kardinal nije jim toga dopustio.

Ovdje u Kopru je jedna škola u kojoj ima djakali i hrvatske i slovenske narodnosti. Njim se propovjeda u narodnom jeziku i oni pjevaju u crkvi u narodnom jeziku — ta kako bi i moglo Bogu draže biti. Crkvice, u koju dosad idu skoro je izvan grada. Prošlo se za jednu bliže toj školi. Prošlo se najprije u č. on. Franjevacah. Al oni nedaju. „Smelalo bi njim izpropovjed.“ — kao da bi svake nedjelje do podne u izpropovjednici sjedili! Prošlo se velec. g. prošta. Čujemo od čovjeka, komu moramo vjerovati, da se on najprije izvini, a onda odgovorio: „Nedamo nijedne crkve u gradu, jer nećemo, da se u njem u nijednom, osim talijanskoga jezika pjeva.“ Usljed reči toga „svetoga“ nesmije već svako u svojem jeziku Boga hvaliti; usljed toga i iz crkve nas tjeraju.

Taj „pobožnjak“ — liepo je biti pobožnost, al valja najprije znati, što je pobožnost — taj pobožnjak velim po svoj je prilici kriv bio, da nisu neki ovdješnji nit ovdješnje okolice ljudi imali neko vrijeme nit propovjedali u

svom jeziku, nit su se mogli izpropovjedati u njem. Slušaj talijanski ako hoćeš, izpropovjedaj se talijanski ako ti drago, i ako možeš — ako ne; odlazi! Budi bez nauke, budi grešnik, ako nećeš bit Talijan! — Pred mjesec, dva li pomoglo se tomu. Pravedni naš vladika namjestio je svećenika vješta našem jeziku i voljma u njem podučavati. Mnogim „svetim“ nije to pravo, nmlju; mrlnje po svoj prilici i g. prošta: al nemari. Oni mrlnju, narod se raduje, Bog, kojega se u svakom jeziku hvaliti i častiti može, hoće naplatiti! —

IVAN KRALJ

postrečni biskup Likopoljski, veliki praštarski, prapostrečno crkve zagrebačke, kraljev savjetnik itd. itd.

Taj veliki dobročinitelj hrvatskoga naroda umro je u 86. godini svoga života u Zagrebu dne 21. oroga mjeseca. Nije bilo dobre stvari za napredak naroda, da je nebi pokojnik pomogao: i knjiga i škola i učenik i svaka sirota našla je u njega učiteš. Veliče si je zadušbine učinio i liep spomen ostavio. Dobar primjer drugim mogućnikom, a utjela hrvatskoj zemlji, da neće poginuti majka, koja takovih sinovah ima.

Pogled po svijetu.

U Trstu 28. veljače 1878.

Već nema nikakve dvojbe — nagodba med Austrijom i Ugarskom može se reći da je stvar gotova, jer i naše carevinsko vijeće i ugarski parlament pristaju na sve, što išeu od njih jedni i drugi ministri. Tim dualizam će se i opet pokrpiti za drugih deset godina; al ovaj put i prisutni ne samo nas Slavene, nego i same Niemce i Magjare radi povisene carine ili dacia što se udario na svakojaku robu, koja iz stranli zemaljah dolazi u našu carevinu, kakono kava, petrolej, oriz itd. itd. Svi vide, da dualizam nije nikakav blagoslov za državu, pa ga evo ipak podupiru rukama i nogama baš oni ljudi, koje je narod izabrao, da gledaju njegovu korist i njegov boljitak. S toga nam je uprav žao, što su ga i hrvatski zastupnici u Pešti pomogli ukriepiti svojim glasovanjem, a mogli su mu dati lakav udarac, kakav nikad i nitko do sada. Istina, svojim ga glasom nebi bili obořili, al i velike se i čvrste sgrade na svaki i najmanji potres nešto osleće, pa najzad i sruše. Gdje se proti nam postupa bez svakog obzira, tu se ni mi

nismo dužni obzirali na nikoga. Kako ti meni, tako ja tebi. U Beču, kako čujemo, naša stranka nije tako milostiva srdca. Toga radi ako ikada, to žalimo baš sada, što nisu i Česi u carevinskom vijeću, gdje bi se bile složnim naporom dale odstraniti od skupne domovine mnoge i mnoge nevolje, koje će ju najposlje zatrti i skončati.

Prošlih danah bijaše pod carevim predsjedničtvom u Beču veliko ministarsko vijeće, gdje su se sastala na dogovor sva troja ministarstva, naime naše, ugarsko i skupno, to jest, Andrassy kao ravnatelj austrijske politike naprama drugim državam. Tu da je Andrassy razložio, kako stvari u svijetu stoje, pa izjavio, da će od skupnog zastupstva, to jest, od delegacija iškati, da mu dozvole uzajamiti šesdeset millionah forinti. Taj novac da mu treba za to, da uzmogne u svoje vrijeme i oružanom rukom braniti proti Rusiji austro-ugarske interese. Toga radi sad kao da je gotova stvar rat med Austrijom i Rusijom, jer novci su evo tu, a Niemci i Magjari jedva čekaju onaj čas, kad će pući prva puška. A kakvi su li austro-ugarski interesi? Toga mi neznamo, jer jih nije do sada izjavio jasno i točno ni Andrassy, ni itko drugi. Nego ipak, smijemo li vjerovati on, što pišu o tom nekoje njemačke i magjarske novine, a da im nitko neprigovara, li interesi jesu, da naš narod nestupi nigdje na svoje vlastite noge, pa ni u Turskoj. Te novine kažu, da Austrija nije smjela u svoje vrijeme stojati uz Turke, jer da bi joj to bila sramota; ali sad da je dužna ustati proti Rusiji, da ona po svojoj volji nepokroji kršćanskli zemaljah, što jih je Turčinu otela. Austro-ugarskoj, po tih novinah, da nesmije i nemože biti jednako, da se na Balkanu osnuju slobodne slavenske državice, pa ostale nekoje i unapred pod turskim vrhovnim gospodstvom, kao što je to namijenjeno na primjer Bugarskoj, a i Bosnoj i Ereegovinli, kad jih Austrija nije htjela.

U ovo petnaest danah sbio se i u Berlinu velik događaj. Bismark je odgovorio na upravljeni si vazno pitanje, da što mu se čini o miru, što ga sad sklapaju Rusi i Turci medju sobom. Taj si odgovor i kod nas neuztrpljivo čekali, ali kao da mu se nisu naradovali, jer Bismark veli, da rusko-turski mir, bio kakav mu drago, nije nikakva pogibel za Njemačku, a s druge strane kaže očito, da se Njemačka neće nikad i nikomu za volju oćeipiti od Rusije, svoje stare prijateljice. Da su taj odgovor u Rusiji čitali s najvećim zadovoljstvom, to je lahko shvatiti, i kad nebi sad ruske novine do neba hvalile Bismarka i njemačku vjernost naprama ruskomu narodu.

Mir med Ruskom i Turskom da je bio konačno podpisan stopram dne 25. tekućega, i to na strogu prijetnju cara Aleksandra, ako se što brže ne podpíše, da će prekinuti svaki dogovor i prihvatiti se opet oružja. Taj će se mir zvati carigradski, jer je podpisan u svetom Stjepanu blizu Carigrada, gdje se sad naše ruska vojska i njezin glavni zapovjednik, veliki knez Nikolaj. Moramo ipak dodati, što je franceski poslanik u Carigradu juće javio svojoj vladi, da mir nije nit sad podpisan, i da se nezna kad hoće, jer da mu se Turci otimlju, nadajuć se još uvijek nećioj pomoći. Što se pak ruska vojska pomakla do pod sami Carigrad, tomu su krivi Englezi, koji su se sa svojom flotom na silu probili kroz Dardanele u Miramorno More do samog Bosfora, ali pred Carigrad nesmiju, jer bi onda to isto učinili i Rusi. Možebit je to, što hrabri Turke, ali badava, jer 2. ozujka je zadnji rok, il da se podpíše mir, il da počne opet rat. Sad da teku dogovori med Ruskom i Engleskom, kako da se izravna bez rata i krviprolitja njihov pred Carigradom položaj, a da bude pravo i jednim i drugim, pak se čuje, da će se najbrže sporazumiti i mirno stvar dokončati. Jos nebi trebalo nego to, pa ruska diplomacija može onda slobodno reći, da joj u hitrini nema na svijetu para.

Što skorije da će se u gradu Sreću ili Solji sastati bugarski biskupi i ostali otmeniji ljudi, da sa svojim Eksarhom ili poglavicom bugarske crkve na čelu izaberu svojega budućega kneza. Ruski upravitelj knez Čerkavski da je već stavio u red svu bugarsku upravu, koja da će naličiti sasvim ruskoj. Prvi zakon, što ga je proglasio, da izravjava medju sobom kršćane i Turke tako, da da mu se i sami Turci raduju. Bugarska narodna vojska da će brojiti šesdeset tisućah ljudi, pa da je već potelo i novčenje. Turci su stalni izručivali Rusom svoje tvrdjave u bugarskom podunavju.

Pa akoprem Rusija vidi evo pred svojim nogama pokorenu Tursku, ipak da šalje u Rumunjsku toliku vojsku, kako da bi imali početi sutra još neći rat, nego što ga je nelom dokončala. Kažu, da ima na noguh sedamsto tisućah ljudi gotove vojske, kojom može okrenuti kamol hoće. A naime da je razporedala silne čete na austro-ugarskoj granici u Erdelju. To da čini zato, da bude pripravna, ako bi ju tko htio silom priediti, da neizvede svih posljedical svojih biedalja u Turskoj. I Italija da kupi vojsku na naših zapadnih granicah, a čuje se borne da ni Njemačka nestoji prekrštenli rukuh Tako se eto europske države spremaju na sastanak ili kongres, što ima reći svoju o rusko-turskomu

bi stran prek teh termeni i zavod pasli, v noći ali va dne, ona stran zapada peno komunu marku I, soldini maleh 40, kobadige marke 3. I ka koli stran bi postavili ali ostavili rečeno termeni, ali zavodi od kunfni, ona stran zapada peno marak 300: gospodinu knezu 100 marak; a toj gospodi 100 marak; a komunu, ki bi mirno obdržal, 100 marak. I pišuće listi jednoj i drugoj strani jezikom latinskim i hrvackim, a gospoda shranilo sebi jezikom nemškim. I ondi takoje tada gospodinu Filipu Maciću i komunu kršanskomu dāše listi na njih termeni i razvodi, ko su včera storili. I tako vsi ti komuni idošu veselo domov, da se tako s mirom meju sobu sjediniše. I gospodin knez, i gospodin markez i vsa gospoda i deželani se meju sobu zgovorise, i zapovēdāše, da pridu jutri rano na razvodi komun labinski k svetoj Trojici, na breg, tu blizu svetomu Anbrozu, i da prnesu svoje pravice, i pisma, i da pridu stari, ki znaju pravdu i razvodi meju Šumberom i Kočuvrom. I gospodin Filip Macić govoraše od strani vse gospoda županu Šumbera, da pridu jutri rano, i vsa komun na razvod, i da pridu stari, ki znaju pravdu i razvodi meju Labinom i njimi, i Kočuvrom, tu k svetoj Trojici na breg blizu k svetomu Anbrozu. I tako obrediše. I gospodin kuoz,

i vsa gospoda i deželani idošu u Šumber k vočeri; i gospodin markez ido, i vsa gospoda, ki behu s njim, i od *Buzacea*, i *Motovna*, i *Oprta* i od ostalih mest k vočeri u Labin.

VI. I bivši u Jutro poli maši, gospodin knez i vsa gospoda, i deželani idošu na razvodi. Tu pridu župan, i vsa komun kršanski tužāše i govoraše, da župan i komun Šumbera prek stareh zavod prestupaju (stareh), a novo stave, i zato prose, da bi gospodin knez s tu gospodu razgledal, a to im je vse na puti zajedno; i župan, i vsa komun odgovorāše, da je njih, i da su tako njih stari obdržali, i tako se veliko meju sobu pregovarahu, i tako gospodin knez i vsa gospoda i deželani idošu videti te razvodi, i pridōše k svetomu Petru u opatiju, ka so jure no obdržāše; i tu vsaka stran kazahu svoje pravice, i stari jedne i druge stvare, ki znajuju pravdu i razvodi i termeni meju njimi, i tako ondi gospodin knez, i gospoda i deželani obredišo, da ima biti komun Šuberskomu sveti Petar i sveta Trojica za vsu opatiju, za vseni termeni, kako je od starih pristio, i ta komun ima obsluževati i osvēćevati te crkve, i da su ondi njih pravi termeni; a komunu kršanskomu ima biti sveta Solota, kako je i sveti Andrej, i da ta komun ima obsluževati i osvēćevati, i da ti termeni imaju tako vse meju njimi držati kako je tu prvo bilo

narejeno, pokoli je rasuta i rastorena ona opatije stvorena. *) I tu gospodin knez, i vsa tu gospoda i deželani kruto bišo stuženi od plaća toga raztorenja, i tu gospodin knez pred vsu tu gospodu i deželani darova ta sanam **) na Petrovu gospodinu Jakovu slugi, i njega redom voćnim zakonom z Vrane, i da ima puu oblast kako samu gospodin knez, i da ima oblast zapovidati komunu boljuskomu i Golegorice i Krūbu, da imaju pojt toga sanjma varuvati z gospodinom Jakovom z Vrane, i gospodin Filip Macić sluga ima takoje svojimi ljudi tu prit k sanjmu na pomoć; a komun Šuberski ima poli tel crkav svoj sanam držati, i posluh ta dan gospodinu od Vrane skazati, a komun kršanski svoj sanam poli svote Soboli, i posluh ta dan gospodinu od Vrane skazati. I tako storeno bi. I gospodin knez, i vsa gospoda i deželani idošu, i pridōše k svetoj Trojici, i tu tekaše gospodin markez, i vsa gospoda, ki behu s njim, i vsi oni komuni, ki su bili včera s njim, i komun labinski i plominski. I gospodin knez, i gospodin markez, i vsa gospoda se veselo meju sobu sa pozdraviše, i veselo počivahu. — I gospodin Filip Macić govoraše gospodinu markezu, aku

*) t. j. otkada je rasuta i rastorena ona opatija sanam.

hi naredil za razvodi, kako su včera zavezi storeni. Tu pridu sudac Lupetin, i sudac Romin, i sudac Sidar, sudac Petroč, sudac Mohor, i vsa komun labinski; od Plomina sudac Brnaba, sudac Jurč, sudac Kuzma, sudac Bastijan, i vsa komun. I gospodin Filip Macić govoraše, od strajo vse gospode: Sudac Lupetin, i vi ostali i vsa komun labinski! pokazite vašo pravice, i pisma i starci ki znaju razvodi i pravdu, meju vami i Šumberci; a vi župan Valentin, i vsa komun Šuberski, pokazite vašo pravice i pisma, i starci, ki znaju razvodi i pravdu meju vami i labinskim komunom; a vi sudac Brnaba, i vsa komun plominski pokazite vašo pravice, i pisma i starci, ki znaju pravdu i razvodi meju vami i Šuberskim i labinskim komunom. I tako se ti komuni veliko meju sobu pregovarahu, i tako župan Valentin i vsa komun tužāše i govoraše, da je njih pravi termen od kunfni, tu stojeći poli kanton svote Trojice, koliko more naprid dvakrat samo *strela streliti* i tako i sada živimi dobrimi ljudi provat, i starci, ki znaju pravdu, i razvodi i termeni meju njimi od Labina i drugih deželan, da je vazda ovuda bil prvi njih termen od kunfni, i zato su učinili crkvu svetoga Anbroza blizu, za da bude zmutnja, i da so nobudu držali stari termeni meju njimi. (Dālje drugi put).

miru. Bizmark reče, da misli, da će se taj kongres moći sastati već u prvoj polovini nastajućega mjeseca, dočim je Gorčakov izjavio, da neće tamo do nastupka mjeseca travnja. Uza sve to ima ljudi, koji misle, da se neće nikad ni sastati, nego da će držati, što je lko zaključiti, pa i Ruska Tursku do Carigrada, Krv nije voda, a Ruska jest je dosta prolila iz sto hiljadah mladih srdacah, što joj jih je od Gjurgjeva do danas ovaj rat pokosio.

Framina i Jurina.

neskladaju, a nobog Turčin mora svejedno tancat.

Ju. Ki sopo na debelo, Rus al Inglez?
Fr. Rus!
Ju. Kako će Turčin više po rusovoj sopelo plestat.
Fr. Tancu je platil, noka plešo, kako ga ja volja.
Ju. Samo ako nebudemo i mi s njim.

Fr. Jurino je se ča navadil hrvatski on kumosar?
Ju. Tor mu ni potreba. Da zna hrvatski ga nebi bili k nam postali.
Fr. Kako mu ni potreba mad našom pukom?
Ju. A uo, znaš ki k nam pride more i kinozki govorit, pak čemo valje u njegovu obrnut.
Fr. Ma ja evjem, da ja već dobro računi prgledjal.
Ju. Je, znaš jo već neki dan rekni, ki ja galantouo, a ki no.
Fr. Ča jo rekni? sro svi poštoni?
Ju. Kričica je polvalil, a za drugoh čo se videt.
Fr. Vis malo, ja sam mislet da jo upravo zarad njega prisal!

Fr. Jurino ti već niš na Velosko nehodiš.
Ju. Ala nespominjaj mo. Bil sam neki dan, pak su mi oči od srama padale.
Fr. Tako si ča upebaril?
Ju. Aj nisam, loh sam mirno šal, bi oni rekli, po pajuzu, pak jo neki pošal za manon kričat, da je njihov Agustina na ležoš od mora zoca ubil, a kastavel, da nisu od zgora bili vredni. Pravdu da su od Lisino dobili po ovom svega.
Fr. Nebudi trubilo! Dobili su na dvoh sudel, ma od tretega još ni glasa.
Ju. Bogu hvala, da je tako. Franc biš ti znaš kakov punat, da zabodemo, po kom bi Vološaki imoli zgubit?
Fr. Ja bim znaš jedan putić, po kom bimo mi imeli dobit.
Ju. Povej mi Franc, prosim te, ja bim to dal naprvo.
Fr. To jo lahko. Na Veloskom ti je goli Talijan, nijedno neće da zna po našu; tako ja držim, da su se s Pulje naselili, a no da su od kastavskoga komuna potekli. Ča jih on put Lisina jist pita?
Ju. Viš, na moju veru s tom puntom čemo jednu al drugu muhu ubit. Vološaki to morat al pravdu zgubit, al skazat, da nisu Talijani.
Fr. Una delle duo, bi rekni šior Batista.

Kako i kakov se ima krumpir saditi?

Snjeg i led počimlje se topiti, sunasce blago grije toplije, životinjice sakrivene do sada pod korom zemlje ponajlaju svoje malješne glavice, izmed grmlja proviruje prvo sitno cvietje, u gospodarstvu svuda trka, svuda novi život. Bliza se dugo i toli teško očekivano proljeće, koje zove sve na posao, na novi rad. Dobar gospodar i poljođelac ustaje s družinom ranije negoli u lanno i tnuarno zimsko doba, jer mu valja polja i vinograde čistiti, orači, trsje rezati, gnoj voziti, pripraviti zemlju da može u nju položiti prvo sjeme: grab, bob, česan, krumpir i mnogo drugog povrtlja. U tom poslu zadaje gospodaru najviše truda i brige krumpir, jer ga više nego ostalog posaditi imade a k

tomu misli već unapred, jedali će mu dobri Bog udieliti, liepa i obilata ploda. Taj strah, ta pomisao na budućnost nije bez razloga, a tim manje, ako poljođelac ne postupa po zakonih vrstnima i i izkusnini gospodari postavljени. Takov zakon ili savjet želim podati našim gospodarom, da se i oni okoriste onim čim se sav napredni svet služi i koristi. Bliza se vreme u koje će krumpir saditi. Slušaj pa kušaj. Kakov mora biti krumpir koga kanis saditi? Najglavnije je svakako to, da krumpir ne klije prije negoli dodje u zemlju. Upravo u tom greše malone svi naši gospodari što puste da jim krumpir u konobah ili podzemnih jamah bujno i živo klice baca. Krumpir obrašćen klicami neimade više dosta sile da donese obilat plod, jer preranim klicanjem gubi silu kano i čovjek puštanjem zile. Zelis li dakle da ti krumpir prerano ne proklike, iznesi ga iz podruma ili u obće iz tamnih mjestah, na svjetlo te ga dobrahno raztresi i razredi da ga svuda zrak prodje.

Drugo na što valja da paziš jest to da nastojiš krumpir osušiti t. j. da ti malko uvehne, jer uveo krumpir čim ga posadiš bujno i živo poljera klice, plod bude mnogobrojniji i deblji.

Krumpir koga kanis saditi ima biti srednje veličine; bolji je cio negoli rezani, jer je ovaj poslednji podvržen prevellikoj vlagi i krumpirovoj bolesti, dočim je cio, okružen odasvud kožicom, kroz koju nemože škodljiva vlagi i pogibeljna gljiva, koja bolest prouzročuje.

U slučaju da ti prifalli krumpira, tada si prisiljen ono što imadeš rezati, nu pazi da bude takov krumpir debeo te učini iz svakog debelog krumpira toliko komadah da ti na svakom ostanu dvie oči t. j. pupak (s kojim je krumpir dok raste privezan vrijezi ili struku) i maličono oko (iz kojeg prorbje klica) Ako ti je likako moguće reži jedino onda krumpir kad dobijesh kakovu novu vrst, koja zahtieva više pažnje i troška, nego li obična. Krumpir reži uvijek po dužini i to na 2—4 komada, nu pazi na dvie oči. Drobno krumpira nije koristno niti vredno saditi jer ako i imade po koje dobro i zdravo oko, ipak neimade toliko sam u sebi hrane, da uzmogne silan struk i plod doneti.

Debelog se doduše više u razmjeru potroši, nu tim veća je korist gospodar jer jedino zdrav i debeo nosi dobar i mnogobrojan plod. Krumpir reži stopram na polju a ne doma, 8—10 dana prije negoli ga posadiš. Kad ga položis u zemlju posiplji ga pepelom, jer ga taj štiti od červa a pruža mu dobro hranivo.

Krumpir hoće imati nad sobom i pod sobom dobru postelju t. j. prilično mnogo rahle zemlje, stoga ori ili kopaj duboko. Da donese dobar plod, treba mu neprekidno vlage nu ne odviše mokrote.

Sadi se većinom u redovih (što kod nas svuda zalibože nebiva, osobito ondje ne, gdje se kopa) dobrahno jedan od drugog razdaljenih. To dakako ovisi od same zemlje, vrsti krumpira i množine gnoja. Najprobitačnije je da odaljis redove 24—28 palcah osobito pako tada ako imade krumpir zdravo i silno oko.

Pametnan gospodar zabilježi kada je, koliko i kakovu vrst krumpira posadio, jer jedino tako dozna koja vrst zemlje je najbolja krumpiru, koja vrst krumpira najkoristnija te napokon koliko mu se puta podvostručio posadjeni krumpir.

Na sjeveru sadi se krumpir obično u aprilu ili maju, kod nas ranije, nu nije nikad dobro odviše rano, jer nas tomu izkustvo poslednjih godinah naučilo, buduć nam tja u aprilu i maju smrznuo.

Dobro pazi na okapanje krumpira, jer je to njegova glavna potreba.

Nat nesmiješ nikad trgati ili zeti, jer tim naskodiš pod zemljom plodu, koji po nati dobiva hrane od zraka.

Nat spravi kada se je osusila te ju ponješaj s ostalim gnojem ili spali ju na polju.

Prouči i poslušaj ove redke, nećeš se pokajati. U zgodno vreme donest će ti N. Sloga pouke i savjeta, što je uzrok krumpirovoj bolesti ili gnojiloći, te kako da se je čuvaš.

M—ć.

O uzgoju vlasulje livadne
 (festuca pratensis, der Wiesenschwingel).

Ova trava spada medju najdragocjenije košne i pašne trave s razloga, što je vrlo rodna Raste 2—3 stope visoko, pa budući da raste na livadah, koje su na višem mjestu, podnosi lahko i natapanje, a raste više godinah. U pramaljeću rano uzbuja, brzo napreduje tako, da u povoljnih godinah daje u tri kositbe mnogo dobre krme, koju vrlo radu jedo goveda i konji, pa u obće niti za kositbu niti za pašu nije slabija od nikoje druge trave. Toga radi se u novije doba vrlo mnogo sije ne samo na umjetno gojenih livadah, već i na poljih poput djeteline.

Zemljište. — Glede zemljišta ne traži ova trava bog zna što, samo ako zemljište nije odveć iztrošeno od prijasnjih godinah. Najbolje je zemljište onda, kad nije presuho niti premokro, nego kada ima vlažne, blage crničaste ilovače. I na pjeskovitoj ilovači uspjeva još dobro, ako je dostatno nagnojena. Samo na suhu mrašavu zemljištu ostaje ova trava krikom i redkom (slabašnom); ni na vapnenastoj zemlji, kako veli glasoviti pisac Lawson, ne uspjeva dobro.

Vlasulja livadna vrstna je osobito za sjetu trajnih livadah.

Obdjelavanje tla (zemljišta) isto je, kao kod jur priobčenih travah u „Našoj Slogi“ od godine 1877.

Sjeta — Glede ove trave treba prije opaziti, da joj sjeme, kako kaže Lawson, ne razvija tako brzo podpunu plodnu silu, to jest ne daje toliko mnogo koristi prvih dviju godinah, ali je radi toga mnogo koristnija za dulju porabu. Sjeta biva kao i kod drugih poljskih, livadnih i djetelinskih travah na omaske (rukum). Sjemenja se uzimlje na jedno ralo 20—24 ž (13 Kg. 44 Dg. do 15 Kg. 68 Dg.), dočim sama sijava, koja se rabi samo za uzgoj sjemenja, treba 12—14 ž (6 Kg. 12 Dg. do 7 Kg. 84 Dg.) sjemenja, kako veli glasoviti gospodar Sprengel, a polag drugih samo 8—10 ž (4 Kg. 48 Dg. — 5 Kg. 60 Dg.).

Ja sam ju na omaske (rukum) sa drugimi travami sijao na jedno austrijsko jutro (1600□) 18 ž (10 Kg. 8 Dg.)

Gojtba. — Ova trava podnosi pašu, zato ju mogu ovce pasti poslje kositbe i istu godinu, kada je posijana. Ali se samo ne smije sasvim popasti, osobito ne u kasnoj jeseni.

Žetva, uporaba i horist (prihod). Ako ovu travu hoćeš uporabiti za zelenu krmu, tada ne smiješ kasno kositi, jer joj vlati brzo otvrdnu, a onda ju neće blago da jede.

Po gospodaru Davy-ju pitnija je od svih drugih travah, ako je košena za evatnje, pa zato ju valja kositi u početku, a po mom izkustvu i prije evatnje.

Kad je ova trava posijana na dobroj pjeskovitoj ilovači, može dati sa jednog jutra u dvie kositbe 28—30 centih.

Sjemenja se dobiva doduše obilato, ali ne opet toliko, koliko od Franceskog ljujka. Dobit se može sjemenja sa jednog jutra do 4 centa.

Za žetvu iliti kositbu je najbolja zgodna onda, kada većina sjemenja osmedjava, a postupak je isti, kao i kod

predjašnjih travah. Sjeme izpada kao kod svih vlasuljah, a oslabljuje zemljište malo ne više od prijasnjih travah.

Izmedju vlasuljah, koje po kvačoci i koristi vrlo nalikuju livadnoj vlasulji, te su zato znamenite za gospodara, spominjem osobito ove: *otvrdna vlasulja*, *visoka vlasulja*, *ljuljasta vlasulja*.

Ovu travu ja liepo i srdačno preporučam svim naprednim poljođelcem, da ju što više siju i dobro njeguju; jer sam višegodišnjim izkustvom izkusio, da ova trava u našoj miloj i dragoj Hrvatskoj domovini dobro uspjeva.

Došli put „o uzgoju vlasulje ovčije (festuca ovina)“.

N. Vozić.

Na upit o patronah.

Onim, koji nas pitaju razjasnjenja o tako rečenih *patronah*, spomenutih u 1. broju ovog lista, da se očuva vinograde i polja od mraza, odgovaramo. Patrona te jesu sastavljene od pilotinalh, smoli (theer) i kamenca (alauna). Kamenac se zdrobi, theer razpusti te se sve sa pilotinami smješa i u podolbi lojenih sviečah (od jednog do dva palca debelih i od jedne do dvie noge dugih) umjesi. U kući mogu se bez straha držati, jer se teško zapale, a kad bi se i zapalile negore velikim plamenom, već samo silno dime. Sto je najgore, one se nedobivaju nigdje u Austriji, rabe se u Njemačkoj i to osobito u Berlinškoj okolici. Bilo bi dakle vrlo teško naručiti je, jer bi trošak iz Berlina odveć visok bio. Itadi toga preporučujemo pametnijim gospodarom, da je sami iskuse prirediti, itako majstorije tu ne treba. Nebimo znali doduše u kakvom uprav razmjerju imadu biti sastavni dielovi, nu i tomu se lahko daje doškoti, ako se mezne onako na oko tih trih sastavinalh u kakav criep, zatim pomješa, te se u istom criepu il u više njih na polju il vinogradu zapali. Gospodari, koji imaju suviše slame, mogu takodjer ovu na polju zapaliti, nu valja ju prije malko navlažiti, to jest, vodom poskropiti, il pak zemljom prikriti, da namah neizgori. A još bolje znadu braniti od mraza svoja polja u Bademskoj, gdje seljaci kroz cielu godinu sakupljaju i suše lajuva (eskrementa) volovah i konjah te na proljeće zapale na polju il u vinogradih kup slame, koju dobro posiplju timi razmrvljenimi i zdrobljenimi lajni, što podize silan dim, jer se slama nemože živim plamenom upaliti. Čitamo pako u „Hrv. Svj.“ da su sada dva francezka gospodara Serrés i Rérat predložila o toj stvari novo sredstvo, inače vrlo prosto. Oni naimo predlažu, da se medju trsovi posije repica. Postupak je ovaj: U listopadu ili studnum posije se repica (Rapps.) u sivnju, kad su mrazovi i led najpogibelniji, repične biljke, koje su sad već metar visoke, brane trs od mraza. Kad ponestane pogibelji od mraza, pokose se biljke, a korenje izčupa. Trsovi, koji su dotle zakasnili tjerat, sad se brzo ozelene; za 15 danah dostignu oni posve trsove susjednih vinogradah. Troškovi za ovakov postupak iznose od prilike 1 for. za 1 jutro U ostalom repične biljke vrlo su dobra krma za pisanje. Iznasatelj ovog jednostavnog sredstva tvrde medju ostalim, da nisu opazili na zemlji tako obradivanoj ni puzevah, ni bubah, ni kebarah.

Književne viesti.

Poziv predbrojenja na „Mali Stoljetnjak.“

Mnogi prijatelji vruće preporučivali su mi se i preporučuju se, da što prije izdam na svijetlost „Stoljetnjak“.

Zaj vruće prijateljskoj želji nastojao sam zadovoljiti, pak ovo sam na svojštinu njegovog izdanja, koje naslov nosi „Mali Stoljetnjak“.

